

K R O N I K A

1976 m. kovo mėnesį vyko VU Filologijos fakulteto XXVIII SMD konferencija. Lietuvių kalbos būrelis pateikė 14 darbų.

Kalbų sekcijoje pirmoji vieta paskirta III k. stud. A. Kalniūtei ir V k. stud. Z. Liaudinskaitei už darbą „Balsių asimiliacijos elementai Darbėnų ir Kulių šnektose“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis). Antroji vieta – IV k. stud. G. Savičiūtei už darbą „Priebalsių s, z ir š, ž keitimas Švendubrės šnekte“ (moksl. vad. filol. m. kand. V. Vitkauskas) ir III k. stud. D. Rimantaitei už darbą „Lietuvių ir anglų žuvų pavadinimai“ (moksl. vad. prof. dr. V. Urbutis). Trečioji vieta – II k. stud. I. Cylikaitei už darbą „Būtieji laikai Švendubrės šnekte“ (moksl. vad. doc. A. Paulauskienė), III k. stud. R. Šakytei už darbą „Liaudies etimologijos ir kontaminacijos vaidmuo E. Frenkelio etimologizavimuose“ (moksl. vad. prof. dr. V. Urbutis) ir II k. stud. S. Šerėnaitėi už darbą „Juozo Balčikonio leksiniai taisyimai“ (moksl. vad. e. doc. p. E. Jakaitienė).

1976 m. liepos mėn., kaip ir kiekvienais metais, VU Lietuvių kalbos ir literatūros specialybės studentai rinko dialektologinius, leksikografinius ir toponiminius duomenis.

Kelmės raj. Pakražantėje dirbusiems studentams vadovavo filol. m. kand. R. Vencutė ir LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto žodžių sektoriaus vyr. m. bendr. filol. kand. A. Balašaitis. Studentai rinko žodžius žodynui, ypač daug jų surinko E. Pažemckaitė ir L. Petkevičiūtė. Švendubrėje dirbusiems studentams vadovavo filol. kand.

J. Kardelytė ir filol. kand. V. Vitkauskas. Sedoje, Telšiuose, Nevarėnuose studentai rinko medžiagą Europos kalbų atlasui, vadovas doc. A. Girdenis. Gerai dirbo Z. Mažrimaitė, A. Baužytė, R. Kubiliūtė. Širvintų raj. dirbo Respublikinis vardyno rinkimo seminaras – ekspedicija, kurioje dalyvavo ir grupė universiteto studentų. Vadovas doc. A. Pupkis. Gerai dirbo R. Šilanskaitė ir S. Šerėnaitė. Ruggjūčio mėnesį kiti studentai dirbo kraštotyryninkų „Ramuvos“ ekspedicijoje Šilalės raj. Kvėdarne, kalbininkų grupės vadovai doc. A. Girdenis ir asist. B. Stundžia. Rinkta medžiaga Europos kalbų atlasui, atsiminimai apie K. Jauinių, taip pat vietovardžiai, asmenvardžiai, vardai, pavardės, pravardės. Kartu dirbo TSRS MA Kalbotyros instituto aspirantai S. Krinickaitė, S. Valentas ir LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto m. bendr. K. Eigminas. Gerai dirbo D. Juciūtė, D. Juzeliūnaitė.

*

1976 m. rugsėjo 28 d. Vilniaus V. Kapsuko universiteto Filologijos fakulteto Mokslo tarybos posėdyje „Vagos“ leidyklos redaktorė Lilija Kudirkienė apgynė filologijos kandidato disertaciją „Lietuvių ir latvių kalbų veiksmažodinių frazeologizmų vaizdingumas ir reikšmė“.

Darbo vadovas – doc. filol. kand. J. Balkevičius.

Oficialieji oponentai: Latvijos P. Stučkos universiteto prof. dr. M. Rudzytė ir Vilniaus pedagoginio instituto doc. filol. kand. B. Kalinauskas. Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros institutas.

Disertacija tyrinėjimo aspektu bei išvadamis yra visiškai naujas darbas lietuvių ir latvių frazeologijoje, iš dalies net tarybinės frazeologijos moksle. Darbe sėkmingai taikomas gretinimo metodas ne tik tyrinėjant baltų frazeologiją, bet ir kitų kalbų. Darbas vertingas lietuvių ir latvių leksikografijai, ypač frazeologinių žodynų sudarymui. Disertacija taip pat galės naudotis ir grožinės literatūros vertėjai.

*

1976 m. rugsėjo 28 d. VVPI vyr. dėstytoja Petronėlė Bikulčiienė apgynė filologijos kandidato disertaciją „Lietuvių kalbos skatinamoji intonacija“.

Darbo vadovas – doc. filol. kand. A. Girdenis.

Oficialieji oponentai – Latvijos TSR MA A. Upyčio Kalbos ir literatūros instituto vyr. m. bndr. filol. dr. L. Ceplytis ir Lietuvos ŽŪ akademijos vyr. dėst. filol. kand. V. Pukelis. Disertaciją recenzavo LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros institutas.

Darbe vertinga audicinės analizės metodika, naujas darininis metodas laboratorijoje. Disertacijos išvados gali būti vartojamos sintaksės, fonetikos ir aktorių kalbos vadovėliuose, paskaitose bei praktiniuose užsiėmimuose.

*

1976 m. gruodžio 7 d. VU Anglų filologijos katedros dėstytoja Marija Strimaitienė apgynė filologijos kandidato disertaciją „Lietuvių kalbos priebalsių fonotaktika (lyginant su anglų)“.

Darbo vadovas – doc. filol. kand. A. Girdenis.

Oficialieji oponentai: LTSR MA Lietuvių kalbos ir literatūros instituto vyr. moksl. bndr. filol. dr. A. Sabaliauskas ir Vilniaus Pedagoginio instituto Lietuvių kalbos katedros doc. filol. kand. A. Pakerys. Disertaciją recenzavo Šiaulių K. Preikšo pedagoginis institutas.

Disertacijoje pirmą kartą eksperimentais įrodytas atviros vidinės sandūros egzistavimas lietuvių kalboje. Parodyta, kad suvokiant

ir atkuriant priebalsių, nesančių gimtojoje kalboje, samplaikas, auditoriai pasigauna įvairių substitucijų; patikrinta ir patvirtinta G. Cipro hipotezė apie įvairių kalbos vienetų dažnumą, jų ryšius su atitinkamų vienetų sudėtingumu, patikrintos įvairios skiemens teorijos. Disertacija gali pasitarnauti tolesniems lietuvių kalbos fonetinės sandaros tyrinėjimams, taip pat gali būti یشهities tašku baltų kalbų ir termijų fonotaktikai tirti.

*

1976 m. gruodžio mėn. vyko Respublikinė studentų geriausių mokslinių darbų apžiūra.

Kalbų sekcijoje pirmoji vieta paskirta V k. stud. R. Kubiliūtei už darbą „Regresyvinis minkštųjų ir kietųjų, skardžiųjų ir dusliųjų priebalsių poveikis balsių spektrui“ (moksl. vad. doc. A. Girdenis), antroji vieta – IV k. stud. D. Rimantaitei už darbą „Lietuvių ir anglų kalbų gėlavandenių žuvų pavadinimai“ (moksl. vad. prof. V. Urbutis), trečioji vieta – V k. stud. G. Savičiūtei už darbą „ž, ž keitimas priebalsiais s, z švendubrės šnektose“ (moksl. vad. filol. kand. V. Vitkauskas).

Irena Bilevičiūtė

Vilniaus Valstybiniame pedagoginiame institute 1975 m. balandžio 16–18 d. vyko trisdešimtoji, o 1976 m. balandžio 15–16 d. – trisdešimt pirmoji Studentų mokslinės draugijos konferencija.

Lietuvių kalbos sekcijoje (mokslinis vadovas prof. dr. V. Grinaveckis) perskaityta 11 pranešimų.

Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto IV kurso studentui R. Rameliui už darbą „Lietuvių literatūrinės kalbos balsio *a* ir dvi-balsio *ai* supriešakėjimas“ (vad. doc. A. Pakerys) Lietuvos TSR aukštųjų mokyklų studentų mokslo darbų apžiūroje pripažinta I vieta, o to paties kurso studentui V. Stoniui už darbą „Telšių šnektos veiksmazodis“ (vad. prof. V. Grinaveckis) paskirta II vieta.

*

1975 m. išleista VVPI Lietuvių kalbos katedros docentės Elzbietos Mikalauskaitės

Knyga „Lietuvių kalbos fonetikos darbai“, 248 p. (parengė Antanas Pakerys). Darbuose išspausdintas paskaitų kursas „Lietuvių literatūrinės kalbos fonetika“, gimtosios „Pakapsės (arba pietvakarių) dzūkų tarmės fonetika“ ir „Eksperimentiniai darbai“, kuriuose paskelbta lietuvių kalbos garsų rentgenogramos, palatogramos, tono kreivės ir balsių ilgumo duomenys. Gale pridėta spausdintų E. Mikalauskaitės darbų bibliografija ir literatūros apie autorę sąrašas.

VVPI Lietuvių kalbos katedros docentas Bronius Kalinauskas 1974 m. parašė originalią mokymo priemonę aukštųjų mokyklų studentams liuanistams „Lietuvių liaudies šnekamosios kalbos frazeologija“ (išspausdinta rotaprintu).

Vilniaus Valst. pedagoginis institutas 1976 m. išleido straipsnių rinkinį „Fonetinė kalbos sandara“ (ats. redaktorius A. Pakerys). Jame išspausdinta 10 darbų: V. Grinaveckio „Kitaip, kaip bendrinėje kalboje, žemaičių kirčiuojami žodžiai ir formos“ (p. 3–28), A. Pakerio „Lietuvių bendrinės kalbos fonetikos pratimai“ (p. 29–51), J. Urbelienės „Prancūzų ir lietuvių kalbų artikuliacijos bazių lyginimo reikšmė, mokantis tarimo“ (p. 52–55), T. Plakunovos „Pastabos apie lietuvių ištartų rusų kalbos balsių ilgumą“ (p. 56–61), V. Grinaveckio „Dėl kai kurių intarpinių veiksmažodžių šaknies vokalizmo rytų aukštaičių ir dzūkų tarmėse“ (p. 62–65), J. Statkevičienės „Vienardžių ir nevienardžių pažyminių intonacijos suvokimas“ (p. 66–71), M. Talandienės „Kai kurių fizinių akustinių požymių priklausomybė nuo alternatyvos vietos sakinyje“ (p. 72–75), Z. Bružaitės „Dialogo minimalios grandies intonacija vokiečių kalboje“ (p. 76–79), V. Jankūno „Frazės ir jos prozodinių vienetų modifikacija kontekste“ (p. 80–82), A. Pakerio „Lietuvių kalbos balsių pagrindinio tono (F₀) duomenų apdorojimo metodika“ (p. 83–89).

„Šviesos“ leidykla 1976 m. išleido Antano Pakerio parengtas „Lietuvių kalbos fonetikos lenteles“, skirtas vidurinėms mokykloms.

1975 m. liepos mėn., kaip ir kiekvienais metais, VVPI Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto studentai dalyvavo dialektologinėse ekspedicijose. Šilutės rajone (vad. prof. V. Grinaveckis) dirbo 16 studentų. Tirta 4 punktai: Sausgalviai, Pāleičiai, Pāšyšiai, Rūsnė. Rinkta vietinių gyventojų vardai, žodžiai lietuvių šnekamosios kalbos žodynui, užrašyta tarminių tekstų.

Tuo pat metu kita grupė – 15 studentų – vadovaujami doc. Ž. Urbanavičiūtės rinko Svėdasų ir Kavarsko apylinkių vietovardžius ir medžiagą lietuvių liaudies šnekamosios kalbos žodynui.

Dar niekada tiek daug VVPI Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto studentų nebuvo dalyvavę kalbinėse ekspedicijose, kiek 1976 m. vasarą.

Liepos 5–15 d. vyko Lietuvos TSR Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos Kalbos komisijos surengta pirmoji vardyno rinkimo ekspedicija-seminaras Širvintų rajone (vyriausias ekspedicijos vadovas Aleksandras Vanagas). Ekspedicijoje, be Vilniaus universiteto ir rajono kalbos sekcijos atstovų, dalyvavo ir 40 Vilniaus pedagoginio instituto Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto studentų. Tuo pat metu lietuvių liaudies šnekamąją kalbą Jurbarko rajone tyrinėjo 14 studentų liuanistų, vadovaujami doc. V. Drotvino. Dar 29 studentai tvarkė lietuvių tarmių atlaso medžiagą MA Lietuvių kalbos ir literatūros institute. Jų darbai vadovavo Lietuvių kalbos istorijos ir dialektologijos sektoriaus vadovas K. Morkūnas. Knitiškių tarmę (Ukmergės raj.) dialektologiniam atlasui tyrė 16 VVPI Lietuvių kalbos ir literatūros fakulteto studentų (vadovė doc. Ž. Urbanavičiūtė); be to, jie dar surinko leksinę medžiagą Europos kalbų atlasui iš Anykščių šnektos. Prof. V. Grinaveckis vadovavo 14 studentų ekspedicijai į Šilutės rajoną. Tyrė Lumpėnų ir Šeireiklauckio žmonių kalbą, rinko žodžius lietuvių liaudies šnekamosios kalbos žodynui, užrašinėjo vietinių gyventojų vardus.

1976 m. balandžio 27 d. VVPI Lietuvių kalbos būrelis paminėjo Fridricho Kuršaičio Lietuvių kalbos gramatikos 100 metų sukak-

tį. Pranešimus apie F. Kuršaičio mokslinę veiklą ir jo Lietuvių kalbos gramatiką skaitė doc. V. Drotvinas ir prof. V. Grinaveckis.

Kazys Kuzavinis